

Rotterdam en Ho Chi Minh Stad aan de slag met klimaatadaptatie

Rotterdam gaat Ho Chi Minh Stad (het voormalige Saigon) de komende anderhalf jaar helpen met het ontwikkelen van een op Rotterdamse leest geschoeide klimaatadaptatiestrategie. In de uitvoering zal nauw samengewerkt worden met publieke en private partijen uit de Nederlandse watersector. De ondertekening van een Memorandum of Understanding in Ho Chi Minh Stad op 30 maart vormde het startschot voor het project met de titel 'Ho Chi Minh City moving towards the sea with climate change adaptation'. Prins Willem-Alexander, de staatssecretarissen Bleker en Atsma en de Rotterdamse wethouder Van Huffelen waren hierbij aanwezig.

Rotterdam heeft zich in relatief korte tijd ontwikkeld tot kenniscentrum op het gebied van klimaatbestendige ontwikkeling van stad en haven. De keuze voor Rotterdam als locatie voor het Nationaal Watercentrum is daarvan een erkenning. Rotterdam is ook over de grens actief en zoekt samenwerking met andere deltasteden. Onder de paraplu van de C40 nam Rotterdam in 2008 het initiatief voor de oprichting van het kennisnetwerk Connecting Delta Cities, dat zich richt op de water- en klimaatopgave van laaggelegen kuststeden. In 2009 sloot Ho Chi Minh Stad zich aan bij dit initiatief en tekende een intentieverklaring om tot nadere samenwerking te komen bij klimaatadaptatie.

Vergelijkbare problemen

Ho Chi Minh Stad en de regio rond deze miljoenenstad is de economische motor van Vietnam en kent een stormachtige ontwikkeling als havenstad. De dichtbevolkte stad ligt in een voor overstromingen kwetsbare delta. De economische ontwikkelingen en snelle bevolkingsgroei creëren een toenemende ruimtebehoefte, met tal van ruimtelijke ordeningsproblemen als gevolg. Dat Ho Chi Minh Stad met Rotterdam wil samenwerken, heeft verschillende redenen. Zo hebben de steden en omliggende regio's deels te maken met vergelijkbare problemen. Bijvoorbeeld wanneer het gaat om het verplaatsen van havenactiviteiten naar de kust: Rotterdam bouwt aan de Tweede Maasvlakte en verschuift bepaalde havenactiviteiten richting Hoek van Holland, terwijl ook Ho Chi Minh Stad begonnen is met havenuitbreidingen aan de kust. In Rotterdam biedt dat mogelijkheden voor klimaatbestendige herontwikkeling van de verlaten havens, ook wel bekend als het project Stadshavens. Bij een verplaatsing naar de kust komt ook in Ho Chi Minh Stad ruimte vrij voor nieuwe ontwikkelingen.

Verschillen

Behalve overeenkomsten zijn er ook grote verschillen. Rotterdam behoort tot de veiligste havensteden ter wereld. Om dat zo te houden en de stad klimaatbestendig te maken, zijn weliswaar maatregelen nodig,

De ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst tussen Nederland en Vietnam.

maar Rotterdam heeft de tijd voor onderzoek en kan op basis daarvan de juiste beslissingen nemen. In Ho Chi Minh Stad ligt dat anders. Daar zijn nu al af en toe ernstige problemen en staan delen van de stad bij extreem hoogwater onder water. De urgentie van maatregelen is daarmee hoger dan in de Nederlandse delta. De aard van de problematiek en de geografische ligging vertonen echter duidelijke overeenkomsten.

Vernieuwend

Misschien nog belangrijker voor Ho Chi Minh Stad om de samenwerking met Rotterdam te zoeken, zijn drie aspecten van de Rotterdamse aanpak die voor Vietnam vernieuwend zijn. Eén van die aspecten is het ontwikkelen van een langetermijnvisie met betrekking tot de waterveiligheid voor zo'n 100 jaar: de tijdshorizon van het deelprogramma Rijnmond Drechtsteden. En het Rotterdam Climate Proof-programma richt zich op een volledige klimaatbestendigheid in 2025. Via de 'terugvertaling' van de lange naar de korte termijn is het mogelijk 'no regret'-maatregelen te definiëren en op te nemen in een actieplan voor de korte termijn. Voor Vietnam is die tijdshorizon van 100 jaar, waarop investeringen voor de korte termijn zijn gebaseerd, een nieuw element. Het land maakt doorgaans plannen voor een periode van vijf jaar.

Nieuw voor Vietnam is ook het integrale karakter van de adaptatiestrategie die Rotterdam ontwikkelt. Het gaat niet alleen om de wateropgave maar ook om ruimtelijke en economische ontwikkelingen in de stad en haven. Rotterdam heeft klimaatadaptatie altijd gekoppeld aan het aantrekkelijker maken van de stad en het versterken van de economie. Ho Chi Minh Stad hanteert tot nu toe een heel andere werkwijze: masterplannen worden per sector ontwikkeld. Water, landbouw, transport, logistiek en ruimtelijke ordening blijven in de planvorming gescheiden werelden. Vervolgens is het erg moeilijk deze werelden op elkaar af te stemmen en tot een geheel te maken.

Tot slot zijn ook de in Rotterdam ontwikkelde en toegepaste innovaties in stedelijk watermanagement en klimaatadaptatie interessant voor Ho Chi Minh Stad. Voorbeelden zijn het integraal ontwerpen met water - waarvan de waterpleinen goede illustraties zijn - combinaties van ruimtegebruik en waterberging, verschillende typen dijken én vormen van adaptief bouwen.

Sectorale plannen integreren

Het bij elkaar brengen en integreren van de sectorale plannen is precies waar Rotterdam en Ho Chi Minh Stad de komende anderhalf jaar aan werken. Alle sectorale plannen

De samenwerking tussen Rotterdam en Ho Chi Minh Stad is nauwelijks los te zien van de samenwerking met Vietnam op rijksniveau in het kader van het programma Water Mondiaal van de ministeries van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie en Infrastructuur & Milieu. Dit programma moet onder meer stimuleren dat kennis over klimaatadaptatie uitgewisseld wordt met andere deltalanden. Een andere doelstelling is versterking van de positie van de Nederlandse private watersector in het buitenland.

De samenwerking met Vietnam krijgt onder meer al handen en voeten met de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkeling van het plan voor de Mekongdelta. Dit gebied geldt wereldwijd als één van de meest door klimaatverandering bedreigde delta's. Een verkenningsmissie in het kader van Water Mondiaal leidde eind 2009 tot de conclusie de samenwerking niet tot de Mekongdelta te beperken, maar te verbreden tot Ho Chi Minh Stad en omgeving. Rotterdam is toen gevraagd de specifiek (haven)stedelijke samenwerking te coördineren. De Nederlandse inzet wordt grotendeels gefinancierd vanuit Water Mondiaal.

worden als een 'meerlaagse dia' op elkaar gelegd en vervolgens wordt dat plaatje op basis van de Nederlandse expertise integraal 'doorgelicht'. Doel is te komen tot een langetermijnvisie en daarop gebaseerde aanbevelingen voor de korte en lange termijn. Een integrale klimaatadaptatiestrategie voor Ho Chi Minh Stad, inclusief de regionale gebiedsontwikkelingen, zal de basis vormen. Daarna wordt dit voor twee wijken verder geconcretiseerd.

De aanbevelingen richten zich op de eerste maatregelen op het gebied van veiligheid tegen overstromingen en de financiering. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de opgedane ervaringen bij het opstellen van het nationale Deltaplan door de commissie-Veerman en in het bijzonder het deelprogramma voor de regio Rotterdam-Rijnmond/Drechtsteden. Zo grijpt Ho Chi Minh Stad het adaptatieplan niet alleen aan om kennis op te doen maar is het ook dé manier om interdisciplinair en sectoroverstijgend te leren werken.

Zelfwerkzaamheid

Bijzonder in de aanpak is dat het project Ho Chi Minh Stad niet alleen helpt beter 'gewapend' te zijn tegen hogere waterstanden; het leert de Vietnamezen het werk zelf te gaan doen, onder leiding van Nederlandse experts. Ze worden getraind om op een andere manier met planvorming om te gaan. Vanuit verschillende sectoren zijn in Ho Chi Minh Stad inmiddels mensen vrijgemaakt die vanaf het begin bij de integrale planvorming betrokken zullen zijn. Afgesproken is dat zowel Nederland als Vietnam de eigen inzet voor zijn rekening neemt.

Waterzuiveringsproject

Tijdens de missie van onder andere de staatssecretarissen Bleker en Atsma aan Vietnam is op 30 maart ook een overeenkomst getekend door provincievoorzitter (People's Committee Chair) Tran Minh Sanh en Martin de la Beij, directeur Duurzame Economische Ontwikkeling van Buitenlandse Zaken, voor het verzorgen van de zuivering van huishoudelijk en industrieel afvalwater in Phu My in het zuiden van het land.

DHV gaat het afvalwatersysteem ontwerpen. Op dit moment wordt het afvalwater niet gezuiverd met als gevolg ernstig vervuild oppervlakte- en grondwater en een verslechtering van de leefomstandigheden in het gebied.

Voor het plan is 431.000 euro vrijgemaakt, waarmee DHV de ontwerpfase zal uitvoeren, aangevuld met Vietnamese gelden.

Phu My is een nieuw stedelijk gebied in de provincie Ba Ria-Vung Tau, ongeveer 100 kilometer ten noorden van Ho Chi Minh Stad. De provincie wordt gezien als dé belangrijkste route van het zuiden van Vietnam naar de Grote Oceaan. Phu My is een belangrijk

centrum van industrie, havens, dienstverlening en toerisme.

Het afvalwatersysteem dat DHV gaat ontwerpen, omvat de aanvoer naar de zuivering, de daarvoor benodigde pompstations, twee zuiveringsinstallaties en de lozing van het gezuiverde water op de rivier Thi Vai.

Het afvalwaterproject Phu My is DHV's derde ORIO-project in Vietnam. ORIO staat voor OntwikkelingsRelevante Infrastructuur-Ontwikkeling: een financieel instrument van de Nederlandse overheid met NL EVD Internationaal als opdrachtgever. ORIO heeft als doel economische groei in ontwikkelingslanden te stimuleren, armoede te verminderen en het bedrijfsleven te betrekken bij projecten in arme landen. DHV werkt in Vietnam reeds in de provincie Bèn Tre aan uitbreiding van het netwerk van drinkwaterleidingen. In de provincie Ba Ria-Vung Tau is DHV bezig het drinkwatersysteem op het platteland uit te breiden en te verbeteren.

Voor deze projecten levert DHV ook de milieueffectrapportages en de sociaal-economische studies. Met de uitkomsten van deze opdrachten zijn de projecten klaar om uitgevoerd te worden.

Mogelijkheden voor Nederlandse watersector

De samenwerking met Ho Chi Minh Stad betekent meer dan het begin van 'zo maar' een project in een ver land. Meer dan de helft van de wereldbevolking woont momenteel in steden en dat aandeel zal alleen maar groter worden. Het grootste deel van die stedelijke bevolking woont bovendien in deltasteden. De sterke bevolkingsgroei en de economische ontwikkeling, in combinatie met een warmer en grilliger klimaat, maken de deltasteden tot zeer kwetsbare gebieden. Dat brengt enorme opgaven met zich mee. Voor Nederland betekent dit dat zich veel mogelijkheden tot projecten zullen aandienen. De samenwerking met Ho Chi Minh Stad is daarom niet alleen goed voor de versterking van de positie van Rotterdam als voorbeeldstad voor watermanagement en klimaatadaptatie in deltasteden. Het biedt

ook concrete mogelijkheden voor de Nederlandse watersector, zowel voor kennisinstututen als het bedrijfsleven. Nu gaat het nog om integrale visievorming als basis voor fysieke maatregelen. Door de Rotterdamse aanpak én deze samenwerking met Ho Chi Minh Stad als voorbeeld te koppelen aan het Nationaal Watercentrum wordt de keten innoveren-implementeren-etaleren-exporteren versterkt. Zo ontstaat een portaal voor Nederlandse expertise op het gebied van integraal stedelijk watermanagement en klimaatadaptatie in deltasteden. Dat is een aanknopingspunt voor het betreden van de markt voor het klimaatbestendig maken van deltasteden.

Arnoud Molenaar (programmamanager Rotterdam Climate Proof)
Martijn van de Groep (coördinator Water Mondiaal, DG Water)